

"הו מתונים בדין"

ספר באר הגולה - הבאר השני

פרק קמא דסנהדרין (ל"ג א') אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולם לחובה פטרין אותו מאי טעמא כיון דגמירי דבעי הלנת דין למעבד ליה זכותא והני תו לא חזו ליה זכותא. גם דבר זה זר בעיניהם בשביל שראו כולם לחובה יהיה פטור מדינא. כבר אמרנו לפני זה, כי אין ב"ד ראוי לדון רק דבר שהוא משפט אמת מכל צד ולא יהיה בזה שום עולה, כי השכינה בישראל והיא שעושה משפט ברשעים, ולפיכך אין על ב"ד של מטה לעשות דבר שאפי' כחוט השערה אין ראוי להיות. כי התורה הצריכה לעשות הלנת דין, מפני כי האדם הוא חמרי וכל שכל ודעת אשר יש לו התלות בחומר אינו שכל ברור, שאינו שכל גמור כמו השכל שהוא נבדל לגמרי מן החמרי, ולפיכך צריך הלנת דין לבא אל הברור.

ספר נתיבות עולם א - נתיב הדין - פרק א

כבר בארנו בפרק משה קבל כי הדין בפרט צריך המתנה שהדין הוא לאלהים כמו שהתבאר מענין הדין כי הוא אל הש"י ולא לאדם, ולפיכך ראוי אל האדם להמתין בדין, כי אין הדין עם האדם והדין שייך אל האלהים בפרט כמו שידוע לכך יש לו להמתין בדין. וזה אמרם במס' פסחים (נ"ד, א) כי נעלם מן האדם עומק המשפט והדין, ופירוש זה כי אל יחשוב האדם שיגיע אל כל עומק המשפט, שיש משפט שאי אפשר לאדם שיגיע בו אל העומק, ומזה הטעם ראוי ג"כ שיהיה המשפט לאלהים, כי עומק המשפט מכוסה מבני אדם ולכך המשפט צריך המתנה כדי שיוכל להבין ולהגיע אל עומק המשפט. ומי שהוא ממחרת וקופץ ומוציא המשפט הוא מקלקל המשפט כי המשפט אינו מצד האדם, ולכך אי אפשר שיגיע האדם אל המשפט רק בשביל המתנה.

העמידו תלמידים הרבה

ספר דרך חיים - פרק ו משנה ז

ובפ"ק דתענית (ז' ע"א) אמר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו ד'ת לעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה מה עץ קטן מדליק את הגדול אף דברי תורה הקטנים מחדדין את הגדולים והיינו דאמר רבי חנינא הרבה תורה למדתי מרבתי ומחבירי יותר ומתלמידי יותר מכולם ע"כ. והטעם הוא מבואר מאד כי הדבר דומה לעץ שאין מקבל האור, וכן הת"ח גדול מפני שהשגתו גדולה מאד לכך אין מתחיל לשאול ולפלפל בחכמה לפי גודל השגתו ופשיטות שכלו אין בו פלפול דהיינו השאלה, וצריך אל כל פלפול שאלה לאפוקי הגדולים אין בהם השאלה, ולפיכך אמר שהקטנים מחדדים את הגדולים מפני שהם שואלים ביותר ואז צריך החכם להשיב, ומדמה זה לעץ קטן שהוא מדליק את הגדול שהאש נאחז ביותר בקטן וכך הוא הקטן הוא התחלת השאלה והפלפול, ולכך אמר בפלפול התלמידים שעיקר הפלפול מן התלמידים. ולפיכך אמר הרבה תורה למדתי מרבתי מפני שהם מסרו לי החכמה ומחבירי יותר מהם מפני שהם שואלים זה את זה ועומדים על עיקר החכמה, ומתלמידי יותר מכולם כי הם מפלפלים ומחדדים יותר בשאלה ודבר זה מבואר:

ספר נתיבות עולם א - נתיב התורה - פרק ו

לפי מה שהתורה היא השכל העליון שהוא נבדל מן האדם ושכל האדם עומד בגוף האדם שהוא גשמי, ולכן צריך האדם אל הכנה שיקנה השכל הנבדל. וזה שיהיה קנין התורה בחבורה שעל ידי חבורה קונה השכל הנבדל, ואין דומה אל החכמה שהוא מתחכם מעצמו שאותו שכל עומד בגשם ואינו שכל נבדל, רק השכל שהוא נקנה בחבורה השכל הזה נבדל לגמרי מן הגוף:

וזה אמרם בפרק הרוואה (ברכות ס"ג ע"ב) הסכת עשו כתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית

אלא בחבורה כדר"י בר חנינא דאמר ר"י בר חנינא
מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו חרב על שונאיהם
של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים
בתורה ולא עוד אלא שמטפשין כתיב הכא ונאלו
וכתיב התם אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאים
שנאמר ואשר חטאנו אי בעית אימא מהכא נואלו שרי
צוען וביאור זה, כי השכל עומד בגוף וצריך
שיהיה שכל נבדל מן הגוף, ואם הוא לומד תורה על
ידי החבורה שכל אחד מוציא שכלו אל אחר ואחר
מקבל אותו, ואצל האחר שקבל מן חבירו הרי אצלו
הוא שכל נבדל שהרי לא היה עומד בו עד שבזה הוא
נעשה שכל נבדל: